Цэна асобнаго нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень

Адрэс рэдакції і адміністрації: Вільня, Віленская вул., № 29

Цэна с перасылкай і дастаўкай на 1 г. 2 р 50 к, на 6 мес.—1 р. 25 к. на 3 м.—65 к., на 1 мес —25 к. За граніцэй: на 1 г.— 4 р. на 6 мес —2 р. 3 мес.—1 р. Перемена адрэсу—20 кап.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі Рукапісы і карэспандэнціі, прысланые у рэдакцію, павінны быць чытэльна напісаны с праўдзівай фаміліей і адрэсам таго хто яе прысылае. Можна такжэ падпісаць прозвішчэ разам з фаміліей, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакції. Рукапісы аўторам не вертаюцца назад

Год IX. 20 Марца 1914 г. № 11—12

За мінуушы тыдзень нумэр не выйшоу с прычыны друкарскай забастоукі.

Пуцяводная ідэя.

Калі першы раз з грудзей беларуса-мужыка вырваўся кліч: «жыве Беларусь!», — ў ім зліліся ў вадно і пачуцьцё свайго нацыянальнаго я, і прабудзіўшаяся сьведамасць, што ён—чэлавек, роўны ўсім іншым, і захованае ў таёмнай глыбіне душы жаданьне волі і зямлі.

Ўсе думкі яго былі аб вызваленьні з нядолі, пагарды людзкой, с цемнаты. Вызваліўшаяся з адвечных путоў *душа* беларуса жадала скінуць путы і с *цела*.

Так нарадзіліся поруч і поруч ішлі два гэтые жаданьня: ў беднасьці, ў голадзі, холадзі і непамернай працы штодзеннай німа мейсца для вольнай думкі, для свабоднай і радаснай творчэскай працы, што *будуе* новае жыцьцё. Беларус нейкім інстынктам зразумеў гэта, і ў програмах нашаго національнаго адраджэньня національнае вызваленьне беларусоў лучылося з самых першых дзён з вызваленьнем экономічно соціальным. Вось чаму беларускі рух зразу жэ стаўся рухам *дэмократычным*: ён абыймаў *усё жыцьцё* працоўнаго беларускаго народу — ва ўсіх яго праявах.

Калі грамада работнікоў ідзе да працы — будаваць дом, дык кожнаму выдзеляецца нейкая частка агульнай работы паводлуг яго здольнасьці і знаўства. Гэтак адны стаўляюць сцены, другіе — столь, трэйціе — печы, а іншые— дзьверы, вокны ды падлогі робяць. Але ўсе яны ведаюць, што і да чаго робіцца, ведаюць, што, працуючы па-асобку—кожны на сваім мейсцы яны ідуць *да аднэй мэты:* стаўляюць дом. Кожын з іх разумее цэну сваей работы — і ніводзін, робячы сваё дзела, не забываецца, што гэта адно толькі невялікая частка гмаху.

Гэтак ад самаго пачатку беларускаго руху глядзелі на сваю працу і першые сяўцы беларускай ідэі—першые работнікі на роднай ніве Ці хто працаваў над прасьветай, ці шырыў палітычную або національную сьведомасць, ці выдаваў кніжкі і газэты, або вершы пісаў, ці, ўрэшці, вучыў братоў сваіх, як лепей гаспадарыць, як хаўруснай працай змагацца з усе лякімі штодзеннымі злыбедамі — ўсе яны ведалі, што працуюць дзеля аднэй справы, роўна для ўсіх дарагой і вялікай: для справы ўсестароннаго адраджэньня свайго народу.

Аднак з развіцьцем руху—між працоўнікамі на глебі народнай пачалі аб'яўляцца людзі, для каторых національная справа не лучылася болей са справай дэмократызму. Сьляпые: яны бачаць толькі адзін бок жыцьця народу, іх слабые вочы за *апраткай душы* народнай — мовай — ня могуць дагледзіць *самай душы*. Яны, ганяючыся за чыста національнымі ідэаламі, не бачуць сьлёз і гора працоўнаго народу, ня чуюць таго крыку, што рвецца з набалелых грудзей гаротніка: „хлеба!..“

Гэтак ад шырокаго дэмократычнаго беларускаго руху адзеляюцца маленькіе ручайкі, каторые ўжо *не захопліваюць усяго жыцьця* нашаго працоўнаго народу, займаюцца адным бокам жыцьця, думаючы, бытцым апрача іх німа нічога. Змаганьне за хлеб, за грамадзянскіе правы і волю адыходзіць у іх нейдзе ў цень. Працуючы на грунці літэратуры, прыгожаго штукарства, або іншым, яны не аглядаюцца на тых хто побач працуе на іншым грунці, не еднаюцца з імі сваімі думкамі і ідэаламі.

Праўда, праца асобных людзей дзеля тэй ці іншай справы можэ быць карыснай. Але каб гэта праца дала найболей карысьці, ўсіх іх павінна лучыць у вадно адна супольная думка, адно жаданьне: жаданьне *усестаронняго* адраджэньня беларускаго народу. Іначэй многа шчырых думак змарнуецца, многа сіл, раскінутых па нашай зямлі, будзе гібець без карысьці, і грамада сыноў Мэткі-Беларусі, пабітая на гурткі, кружкі і кружочкі, ня здолее стварыць тэй вялікай сілы, што можэ збудаваць *новае жыцьцё*.

Вось чаму ўсе шчырые беларусы дэмократы павінны паказваць справядлівую дарогу тым, хто не дагледзіў усяго абшару працы ўсенароднай,—павінны еднаць усе сілы беларускіе на грунці шчыраго дэмократызму і вясьці сьведомых сыноў народу Беларускаго да ясных зор волі, роўнасьці і брацтва, што роўна сьвецяць усім націям ва ўсіх канцох сьвету.—Толькі тады праца асобных людзей ня будзе гінуць дарма, і кожная цэгліна, паложэная на сваё мейсцо, будзе падыймаць усё вышэй і вышэй гмах народнаго жыцьця.

а - н - а.

350 летняя гадаушчына друку у Маскоушчыне.

Роўна 350 гадоў таму назад, 1 марца 1564 году, была выпушчэна з друкарні, першая у Маскоўшчыне друкаваная кніжка «Апостол».

Маскоўшчына была тады вельмі атсталай старонкай і сьвятлейшые маскоўскіе людзі бачылі гэта і стараліся што маглі рабіць каб шырыць асьвету. Найболей працаваў над асьветай мітропаліт Макарый. Але цяжка было шырыць асьвету бяз кніг, бо у Маскоўшчыне тады ня ўмелі ешчэ друкаваць кніг і усе кнігі перэпісываліся рукой, дзеля гэтаго кнігі былі дарагі дужа і іх было мала, бо не было граматных людзей. Вось мітрополіт Макарый і пачаў угаварываць цара Івана Грознаго заложыць у Маскве друкарню. Ён казаў: кнігі (духоўные) маюць многа абмылак і іх трэба паправіць і трэба, хочучы каб народ прасьвечаўся, даць яму кнігі у роднай мове. Цар ахвотна прыстаў на гэта і выпісаў з Голяндіі немца друкара Але той заместа заняцца сваім дзелам пачаў займацца нагаварываньнем маскоўцоў, а нават і самаго Цара на лютэранство. Само сабой, што маскоўцы пратурылі таго немца ды ізноў асталіся з аднэй добрай думкай мець друкаваные кніжкі. Але як іх мець, калі ніхто у Маскоўшчыне ня ведаў друкарскаго сэкрэту. Тут сталі у прыгодзе два прыяцелі Іван Фёдоров і Пётр каторага празывалі Мсціслаўцам: яны вызваліся сарганізаваць друкарню і наладзіць друкаваньне кніжэк. Маскоўцы ахвотна прысталі і пачалі будаваць друкарскі дом (Печатный дворъ).

Прозвішчэ аднаго с прыяцелёў друкароў было «Мсціславец», каторае паказывае што ён родам Беларус могілеўск. губ. Але скульжэ Беларусь магла даць умелаго друкара, калі ня мела яго маскоўшчына? Увесь сэкрэт у тым, што Беларусь тады не была цёмнай старонкай. Друкарство у Беларусь зашло у канцы XV сталецьця. Фіоль у 1491—1493 гаду друкаваў кнігі для Беларусі і Украйны у Кракаве, а праз 23 гады полацкі жыхар Францішак Скарына друкаваў ужо «дзеля лепшаго вы разуменьня» Біблію па беларуску у Празе (1517 г.), пасьля у Вільні (1525) і каля 1563 году у Беларусі друкарская умеласць была ужо рэччу саўсім звычайнай. Таму то Мсціславец, апынуўшыся у Маскве мог вызвацца абарудаваць друкарню, бо у сябе дома, на Беларусі, азнаёміўся з гэтым дзелам.

Але народ у Маскоўшчыне быў лішне цёмны ешчэ і дзеля гэтаго не пасьпелі выпусьціць у сьвет першую кніжку, як падняўся бунт проці «чортавай выдумкі». Узбунтаваны народ напаў на друкарскі дом, пабіў і папсаваў машыны, а друкары уцяклі на Беларусь, ратуючы сваё жыцьцё. Прытулак першые маскоўскіе друкары знайшлі у Заблудове, (Гродз губ.) у гэтмана Ходкевіча і тут залажылі «Учительное Евангеліе» 1569 на пекнай беларускай мове. Пасьля Мсціславец пераехаў са сваей друкарняй у Вільню, А Фёдоров знайшоў прыпынак на Украйне у гор. Астрозе у князе Канстантына Острозкаго, дзе надрукаваў слаўную „Острозжскую Біблію».

Гэтак закончылася першая спроба даць друкаванае слова Маскоўшчыне. Нанова пачалі друк кніг у маскоўшчыне толькі за Цара Фёдара Алексеевіча. Цяпер вёў асьветную працу у Маскоўшчыне ужо другі беларус Сімеон Полацкі. Сімеон Полацкі вядомы у гісторыі маскоўскай асьветы чэлавек. Ён узгадовываў Царскіх дзяцей, быў прыдворным паэтам, радай і вучоным і ён падняў нанова думку, каб устроіць друкарню і маючы вялікае значэньне пры дварэ яму гэта лёгка удалося зрабіць. Друкарскі дом быў нанова адбудаваны Цяпер першай кнігай надрукаванай у маскоўшчыне быў «Тестамент Васія цара Грэчэскаго». А пасьля „Псалтыр“ перэкладзеная Сімеоным Полацкім на вершы.

У 1705 гаду Пётр I завёў гражданскі шрыфт. Ня ведаем ці памагаў яму які беларус, але першая кніга гражданкай надрукованая называецца: „Прыклады, как пішутся комплімэнты“.

Цяпер адна Масква што год друкуе кніг на 15 мільёноў рублёў, а ва ўсей Расеі расейскіх кніг друкуецца у год болей як на 80 мільёноў руб.

А у Беларусі?

Власт.

Што мы чытаем?

Дзевяць гадоў таму назад нашы вёскі і сёлы дужа любілі пачытаць карысную кніжку. Тады добрая дзяшовая кніжка пападала у хату і варушыла „стары сьвет“- а цяпер ня толькі старые, а і моладзь гуляе у карты. Гэта не таму, што нету ахвоты да кнігі а проста недзе узяць кніг. Пры нашых вясковых земскіх школках нету бібліотэк, а у селян німа грошы купляць кнігі і навука скора забываецца. Вёска рада усякай кнізе, а найболей селяне цікавяцца кнігамі аб зямельнай справе ды іх нету. Нету духоўнай стравы нашаму селяніну, яму астаюцца толькі казкі, басьні Я аб'ездзіў многа вёсак у полацкім павеці і нідзе не знайшоў добрай, а ўсё не карысные кніжкі у селян, аб каторых самі чытачы кажуць: «гэта ня кніжка, а адзін тлум».

Часта сустрэчаў я беларускіе кніжкі, ды не ў селянскай хаці, а у воласьці, ці ў школі, чытаюць толькі „інтэлігенты“, а простаму народу яны не даступны праз дарагавізну. Адзін «Беларускі Календар пападаецца селяніну, бо гэта карысная для вёскі кніжка найдзешавейшая разам. Падходзіць гаспадар да крамніка кніганошы купіць дзецям кніжку і відзіць: лежаць побоч «Wieczarnicy» Дуніна Марцінкевіча і «Бова Королевичъ»; у аднэй 32 стр і цэна залатоўка, а у другой 97 стр. і атдаюць за дзесятку (5 кап.) і селянін бярэ сабе «Бову Королевича». У нас беларусоў німа дзяшовых народных кніжэк а гэта вялікі недахват. Эх, горэ ды бедната! Каб мы былі багаты, то і кніжку можна было-бы надрукаваць дзешавей.

І ешчэ адзін недахват, што беларускіе песьняры,—Дунін Марцінкевіч, Богушэвіч, — надрукаваны толькі лацінскімі літэрамі, а нашы, вітэбскіе селяне, чуць, трапляюць чытаць рускімі літэрамі, а латыні і ў вочы ня відзелі. А Богушэвіч у сваіх вершах, мейсцамі, так праўдзіва выліў думкі нашаго селяніна, што проста грэх не даць яго нашай вёсцы. Радасна ужо тое, што хоць наш «Беларускі Календар» даступен селяніну і ляжыць што год у 20,000 селянскіх хатах на палічцы пад бажніцай. Але гэтым здаволіцца мы не павінны: нам патрэбна свая дзяшовая народная літэратура.

Д. Шчырый.

Яйцо нас збагаціць.

Цяпер паглядзімо як карыстаюць з яец дацкіе селяне. У 1895 гаду у Даніі селяне-гаспадары заложылі першы хаўрус на продаж яек і дамоваго птацтва, куды увайшлі мейсцовые таварыствы па збыту яек. Дацкіе селяне пачалі злучацца у гурткі і таварыствы дзеля збору яек, бо яны бачылі якіе грошы зарабляюць крамнікі і прыежджые перакупшчыкі на яечным тавары. Сябрам таварыства мае права стацца кожны селянін і ён павінен усе яйкі (апрыч патрэбных на прыплод ці сабе да яды) атдаваць свайму гуртку на продаж. Кожын, становючыся сябрам, плаціць прымерна па 25 кап. адразу, ды па грошу с курыцы што год у хаўрусную кассу Каб мець грошы для торгу, сябры таварыства даюць ўзаемную паруку за сваё таварыства і па 2–3 рублі у хаўрус і тамтэйшые банчкі ахвотна пазычаюць грошы таварыству. Уступіўшы у хаўрус гаспадар павінен даваць на продаж толькі сьвежые яйкі Кожын сябар мае печатку з нумэрам свайго ліку у гуртку і, здаючы яйкі таварыству, ставіць свой нумэр на іх. Гурток ад сябе ставіць адметку печаткаю і адсылае яйкі у хаўрус, каторы прадае іх заграніцу, у Англію і сваім дацкім купцом, багатым яечным гандляром. Калі хаўрус знаходзіць тухлые яйкі, ён дае знаць таварыству. ці гуртку, пішучы нумэр гаспадара. Сябры гуртка, вельмі шануючы сваю славу. сумленных пастаўшчыкоў тавару, штрафуюць такога недбалаго, а то і злодумца сябра, першы раз 2—3 рублі. ў другі раз 4—5 руб. І добра робюць. бо таварыство выйгрывае, калі купцы верuць у дабротнасць іхняго тавару, яны тады ахвотна купляюць у іх і плацяць больш. чым за перакупшчыцкіе, дзе звычайна многа бракоўнаго тавару. Таварыствы трымаюць сваіх асобных раз'ездных зборшчыкоў. Два, а то і тры разы у тыдзень, ад вёскі ў вёску, паузасьценачкі, фальбарачкі і хутары, калясуе сабе фурманка такога зборшчыка яек. Пад'ежджаючы да хат зборшчык трубіць—заве вынасіць яйкі. Гаспадыні, ці хто з мужчын паспешна стаўляюць печаткі на яйках і выносюць зборшчыку. Той аглядае кожнае, каб быў прыметны нумэр, важыць яйкі, упісывае у кніжку і выдае квіток. І такім парадкам аб'ежджаюцца усе сябры гуртка. Якіх небудзь два разы у месяц гэты самы зборшчык развозіць грошы. Сябры самі цэняць яйкі, па мейсцовай цане. і таварыство так ім і плаціць. Хаўрус-жэ яечных таварыств прадае даражэй і ён ужо у канцы году даплачывае гурткам і таварыствам. а тые сваім сябрам. адлічыўшы часць прыбытку у запасны і targовы «капіталы».

Што дацкіе селяне зразумелі карысць супольнай абароны свайго кішэня ат перакупшчыкоў, бачым па узросту хаўруснаго дзела. У 1895 г. было у хаўрусе толькі 6 таварыств з 2 тысячамі сяброў, у 1911 гаду хаўрусных таварыств было ужо 550, с 45 тысячамі сяброў У 1895 гаду хаўрус прадаў яек на 41 тысячу з нечым рублёў, у 1911 гаду — ужо на 2 мільёны 343 тысячы руб. У 1895 гаду кожын сябар сярэднім прадаў яек на 22 руб. 80 кап, у 1911 гаду на кожнаго сябра прыходзілося 52 рублі даходу. Гэтак дацкі селянін выгадаў ад хаўруснаго торту яйкамі.

Каб мець большую выгоду хаўрус дацкіх яечных таварыств завёў гандаль ад сябе з англіцкімі работніцкімі хаўрусамі і іхнімі крамамі. Тое што зараблялі усялякіе перакупшчыкі прывозючы яйкі у Англію папало у кішэню дацкаго хаўрусу. Дзеля таго, што хаўрусные яйкі перэсартаваны і заўсёды сьвежые; — у Лондане англійцы цэнюць дацкіе яйкі як первасортные і прадаюць па найвышэйшай цане.

Нашы яйкі. з Расеі, гэтак сама ідуць у Англію І от дацкіе пера купшчыкі. страціўшы у сябе дома гандаль, праз яечные селянскіе таварыствы, пачалі купляць яйкі з Расеі. сартуюць іх аткідаюць тухлые і тады прадаюць іх за дацкіе, па высокай цане Хоць яйкі з Расеі і смачнейшые за дацкіе англійцы ведаючы вялікую бракоўнасць гэтых яек. плоцюць за іх танна. Каліб нашы селяне узяліся за розум. то маглі б вельмі выгадаць ад хаўруснаго торгу яйкамі.

Каб відней усё было, прывяду прыклад, як гаспадарыць дацкі небагаты селянін Гаспадарка Тодара Енсэна мае дзьве і тры чверці дзесяціны зямлі, тры каровы, адну заводную сьвіньню і 75 курэй Тодар Енсэн траціць грошы у год:

на корм каровам	130 р
„ „ сьвіньням і курам	60 р
Усяго .	190 р.

А мае даходу:

з малака	416 р.
с прадажы курэй і прыплоду	30 р
с прадажы 14 парасят . .	446 р.
с прадажы яек	253 р.
Усяго . .	1,154 р.

Мае Енсэн чыстае выгады 964 рублі, у гэтым ліку 292 рублі ад курэй, значэ куры даюць яму трэцьцю часць усяго даходу з гаспадаркі. Каб каму не было дзіўна што такі вялікі даход з малака (416 руб. у год) паясьнім, што дацкіе селяне маюць многа масларобных таварыств. трымаюць малочных кароў і аддаюць усё лішняе малако у таварыскі пакт. Гэтак сама маюць добры даход і са сьвіньней. бо трымаюць лепшы на аткорм завод і дорага прадаюць кормных падсьвінкоў.

Дык от, залучыўшыся. падтрымліваючы адзін другога, дацкіе селяне кладуць свае грошы сабе у кішэнь, а не атдаюць перакупшчыкам.

(*Далей будзе*).

Наз. Бываеўскі.

* * *

На сэрцы нудна, ў думках вяла,
І якжэ быць мне весялей:
Работы шмат — карысьці мала,
Пад цяжкай ношкай жыцьця млей.

Жыцьцё саўсім нам не мацуе,—
Што больш жывём — больш сілы гінуць;
На старасць беднасць апануе,
Пацехі. радасьці пакінуць.

І горб на плечы узбярэцца,
Хваробы свой прыпын саўюць,
Хрыпотны кашэль адазвецца,
Прадсмертны спевы запяюць

І ты маленькімі шагамі,
Бьючыся ў некальстве, ў трудзе,
Брыдзеш блуднымі пуцінамі.
Пакуль аж сьмерць не набрыдзе.

Зміцер Севрук.

1914.

З Беларусі і Літвы.

З Віленшчыны

Вільня. У сераду, 13 г. м. забаставалі наборшчыкі ва ўсіх большых хрысьціянскіх друкарнях у Вільні. Забастоўка пачалася праз тое, што гаспадары друкарэнь зрабілі паміж сабой хаўрус і хацелі паменшыць наборшчыкам плату за работу на 1 кап. ад тысячы літэр ды пабольшыць дзень машынкавым наборшчыкам з 8 гадзіннаго на 9 гадзінны. Думку аб паменшэньні заработку наборшчыкам падняў гаспадар найвялікшай у нашым краю друкарню Фэлікса Завадзкаго. Але наборшчыкі дружна пачалі бараніцца і гаспадары меншых друкарэнь, як і друкарня, у каторай друкуецца «Н. Н.» пайшлі, ужо на трэцьці дзень, на уступкі. А друкарні Завадзкаго, Руткоўскаго і «Зніч» Жукоўскаго уступілі толькі 18 г. м. і наборшчыкі станулі да працы.

Сосенка (*Вілейскаго павету*).

З боку паглядзеўшы на нашу вёску чэлавек чужы напэўна скажэ: „Тут ешчэ людзі жывуць нішто сабе“. Стаіць наша вёска на узгорку каля самай ракі Віліі, і жыхары яе, хоць і не па многу маюць зямелькі, але затое маюць добры заработак каля рэчкі — ходзячы. то у збойку. то у вашоўку. Яно і запраўды усё было-бы добра, каб не праклятьі тракцір, каторы ужо зараз будзе год, як атрыты тутэйшым храмым шынка-

Марцовы сьнег.

Вуліца; за плотам дзе-не дзе марцовы сьнег. С хаты выбегае босая круглая дзяўчынка, Віктя, — бяжыць на гарод і пасьпешна пачынае мыцца сьнегам. Па вуліцы ідзе малады хлопец Пятрок, высьвістываючы вясёлую песьню

Пятрок. Годзі, годзі красу наводзіць і так, здаецца, як кроў з малаком... Іш ты як заўзялася! Вікця?! Нячуе! Ну то і добра!

Перэскаківае праз плот цікуючыся падходзіць і цалуе Вікцю.

Вікця. Ай! А бадай цябе! Хто-ж гэта?! А-а-ах, ты ласунчык—унадзіўся—адчапіся, бо я табе вушы паабрываю!

Пятрок. Не магу! Не магу! Канешне пацалую, бо іначэй растаплюся як гэты сьнег на тваіх шчочках.

Вікця (бярэць сьнег і трэць ім па твары Петрака) О-о-о, цяпер не растопішся!.. Уха-ха ха!.. Глядзі як ужо пабялеў.

Пятрок. (так сама бярэць сьнег і пачынае церці ім твар Вікці). Ото-то-то, ажно пара ідзе, аж кроў брызгаіць! О так, стой! Не ўцекай! Ешчэ!..

Ад іх гульні, крыку і хохату, поўнаго раданай моладасьці і жыцьця плыве раскацістае рэха і як бы заахвочывае іх больш да гульні, каб паддзержаць гарманічнасць вясенняго настрою. Па вуліцы праходзіць пажылая кабеціна с кійком.

Кабеціна (да сябе). Ы-ы-ы, аяйя! Во месяц лізун! (Стукае кійком па плоце). Што вы гэта робіця?!

Пятрок Вікця. Ха-ха-ха! Пабеляем адзін другога!

Кабеціна Стыднікі вы стыднікі! Грэшнікі вы! Скуру пабеляеця, а душу гадзіця. Якіе ў вас вочы бязбожнікі вы!

Пятрок (Кідае на яе ком сьнегу). Раззяўся, цётка, йшчэ болей, то сьнег язык пабеліць! Ха—ха! Во раскудакталася! (Вікця тымчасам уцекла да хаты).

Пятрок. А—а! На табе, прапала—як дым у паветры, а ўсяму ты цётка вінавата, а мабыць была калісь сама маладая і пэўне не аднаму хлопцу галаву закруціла?..

Кабеціна. Так, дзіцятка, была, праўда што была, ды ешчэ якая прыгожая і ядроная. Твар гарэў як журавінка, стан бытцым точэны, адным словам стройная як сасонка Охо—хо! Усё прайшло...

Пятрок (атходзячы; с кпінай). Бачу, бачу! Ды і цяпер каб памылася марцовым сьнегам, то не уступілабы другой маладзіцы.

Кабеціна. Дай пакой, дзіцятка, што кажэш! Куды ужо мне, дзе ужо мне. Охо-хо! (адна. Глядзіць на сьнег што кінуў Пятрок) Аднак жэ марцовы сьнег калісь цудоўна памагаў, як жыватворная мазь (аглядаецца. бярэ кусочак сьнегу і трэць ім па твары).

. . . .

І старая бяроза, што расла тут жэ каля плоту з выпаленым дзюплом, паламанымі сукамі пукацца пачала, а там недзе высока у бяздонным блакіце заблутаўшыся у залатых праменях пеяў жаваранак хвалебную песьню вясьне...

Л. Р.

РАЗБАГАЦЕЎ.

Не завідна жылі рабіноўскіе селяне. Хаткі крытые гнілой саломай пахінуліся на бок, упалі у зямлю і скорчыўшыся задрэмалі, як старые і старухі ў сонечны поўдзень на прызбе.

Стада у рабіноўцоў не вялікае і не важнае: конікі маленькіе, абмуляные. кароўкі худые.. Дзеці... ды што нам аб іх гаварыць, калі самі бацькі ня толькі не гаворуць, але навіт і ня думаюць аб іх. Жыве вясковае дзіцянё вольным зьвярком...

„Вырасьце ён калі Богу дагодна,
„А памерці нішто не прашкодзе яму“.

Баб мужыкі білі часта. А за што яны білі? Пэўне ня з роскашы: — з голаду ды холаду.

Але была такая пара у гаду калі мужы рабіліся добрые і вясёлые, — гэта «бабскае лета». Баб па прывычцы, дзеля пацехі, яны можэ і цяпер злегка клевалі-б. але дзеж узяць баб? За самы доўгі падол іх цяпер ня зловіш. Іх і ў хаці не ўбачыш—усе на сваей бабскай рабоці: і на полі, і у гародзі, і на гумне: лён парадкуюць, буракі капаюць, а то і у лес за грыбамі, за ягадамі ходзюць — адным словам, «бабскае лета».

Але ужо як багат у гэты час вясковы селянін—дык і рукой не дастанеш! У яго і авечка лішняя зарэзана у кублі соліцца і хлеба ёсць і сена у пуні. І хоць усяго гэтаго і да палавіны зімы не хваце, але цяпер німа чаго аб гэтым думаць. Цяпер можна жыць без страху, можна і жывот набіць так, што пояс трэсьне, можна і гарэлкі выпіць, можна перэд старшыной за вярсту шапкі не знімаць, а толькі тады зняць, калі нос з носам спаткаецца і спытае: — Нядоімку заплаціў?—Заплаціў! — гарда атказжэ селянін, адставіўшы наперад нагу і падпёршыся рукой у бок. Усьміхнецца старшына на важную фігуру селяніна і прабурчыць сабе пад нос: — Разбагацеў!.. — Папросіць пан гэтаго самаго селяніна памагчы с поля сабраць, даючы добрую плату, а селянін і перад панам стануўшы—гэтак сама як і перад старшыной, скажэ: — Бабы у лес па грыбы пойдуць, а мне некалі: павязу дабро прадаваць. — Разбагацеў ты як я бачу! — злосна

ром Гандалям. Цяпер больша палова тых грошы, тэй крывавай працы, што зарабляюць нашы жыхары, ідзе на праклятую атруту. Праўда і да аткрыцьця тракціру Гандаль прадаваў гарэлку і яе пілі нашы жыхары, але усё-ж было ня тое, прадавалася гарэлка тайна. Гандаль ня ўсім пазваляў гарэлку піць у сваей карчме, бо часамі хто (маючы доўгі язык) дзяўкне акцызніку, ці хоць ураднiку і Гандэлю выляціць рублёў колькі с кішэні. Ну а цяпер... яму баяцца німа чаго; таргуе ён бойка: у кожнае сьвята тракцір поўны народу; толькі неяк сумна робіцца на душы гледзючы на людцоў, што нясуць сваю крывавую працу да Гандэля.

Пьюць паганую атруту чуць не пагалоўна мужчыны і бабы; крадуць сусед у суседа, мужык у жонкі свае пажыткі і прапіваюць. Як толькі прыходзіць якое сьвята, так і цягнуцца гуськом да Гандаля, а аттуль ужо вертаюцца вясёлые, пяюць пьянымі галасамі брудные песьні і гэта робюць нават бацькі і маткі дзяцей. Дзівіцца беднае дзіцятко, увідзеўшы свайго пьянаго татку ці мамку на вуліцы, або у Гандаля (пайшоўшы звацъ яго да хаты) чаму ён стаў такім вясёлым і пяе.

Трэба сказаць, што у нас ужо гады са тры як аткрыта народнае вучылішчэ, але Сосенчаням мусі тракцір патрэбнейшы чым вучылішча, бо дзеткі ня ўсе ходзюць вучыцца — ім німа часу: бацька ідзе у тракцір, а дзіцяці трэба даглядаць скаціны, якая ёсць, ды ешчэ і атчыніць пьянаму бацьку вароты, як будзе вертацца ад Гандаля; і за ўсё гэта (страшна сказаць) пьяны бацька (ні зашто, ні прашто), бьець, чым папало, саваё дзіця. Было здарэньня—што дзяўчынка — вучаніца прыбегла плачучы у вучылішча: яе пьяны бацька біў і атабраў кніжачку. Бедная, дзяўчынка. хто цябе пашкадуе?!

Браты Сосенчане! не шкадуеця вы сваей працы, свайго здароўя—пашкадуйця вы хоць сваіх дзяцей і не калечця іх дзіцячай нявіннай душы!!!. *Свой.*

З Могілеушчыны.

Горкі.

У Горках перад Калядамі мінуўшаго году зрабілося во якое вумнае, карыснае дзела Сабралося шмат тутэйшых людзей „соль Горак“: маршалак дваранoў, Трусаў, доктар Турчанаў, сьвяшчэннік і другіе людзі. Яны пастанавілі зрабіць таварыство цьвярозасці Каму першаму з іх прышло гэта на вум, нет ведама. Можна мяркаваць, што усім разам уздумалося, бо відаць, як Божы ясны дзень, якую пацеху жыцьця дае гарэлка ня толькі бэдакам-селянам, а і нашым вышэйшым. І каму не ясна, з якой прычыны такі бедны, худы, непрыгожы, забіты народ? Кожын відзіць як ён ідзець, можэ зьеўшы адну картопліну с хлебам, у Горкі і нясець што небудзь у руках прадаць, бо трэба купіць солі, алею і іншаго. Ен гляне на вас нейкім сумным поглядам, у каторым так і хаваецца думка: «Не глядзі на мяне, мне стыдна“. Чаго? Спытаю яго, ён скажэ: што абарваны ён, бедны, што нету мочанькі жыць з дзяцьмі і шмат чаго—і ён бокам пярой дзе каля вас і задрыбіць пакалечэнымі нагамі, адмарожэнымі у із возе, застуджэнымі у балоце, як араў, касіў і іншае рабіў .. Але во ён ужо у Мэндаля Хайка дала яму ужо гарэлкі, „шангі“, селядцоў пакуль што сюды туды, а як пасалавеіць Пятрок ці Гараська, то прынясе тухлых. Гуляе галодны, абарваны гаспадар І гэта ядыная яго радасць у жыцьці. Ніхто чаго разумнейшаго рабіць яго не вучыў, не раіў, ды робюць гэта самае усе яго суседзі, чаму-ж і яму не пабыць шчасьлівейшым І Пятрок напьецца даволі. А пакуль змеркне, яго шынкары абчышцюць, як тую ліпзу і выпіхнуць на вуліцу на мароз і на гразь. І тутака абязсілены бедак заваліцца куды папала. Добра калі яго убачыць гарадавік. Тады будзе ў спакою, хаця і ў халадняку, а як не ўбачыць, тады дужа цярпець прыдзецца ад жыдзенят. Яны на Петрака набрэшуць накладуць на яго ўсяго гідкаго і абабьюць палкамі.. Бывае, што такі бедак, ешчэ што небудзь ды і засьпевае. Кожын бачыць што гэта за песьня. І такіх прыкладоў не пералічыш. Бяжыш шпарка каля пьянаго, бо ён сусім перэмяніўся як быў ў раньні Заверне табе такое, што ажно мароз па скуры пяройдзе. І хто бы ня йшоў каля яго ўсё роўна. А сколькі боек нешчасьлівых здарэньнёў бывае ад гэтай паганай гарэлкі..

Вось гарэцкая вышэйшая інтэлігенція і зрабіла таварыство як бы пасьпешаючыся на ратунак гібначаму брату-селяніну Гэта ў уставе. Перад аткрыцьцем доктар гаварыў прамову, гаварыў і сьвяшчэннік, якое зло гарэлка Пачын дужа добры, але пакуль што мала хаўрусьнікоў: шмат кабет і горстачка гаспадароў. Прыхадзілося гаварыць чаму не запісываюцца у хаўрусьнікі, кажуць: без гарэлкі жыць нельга Трэба яе піць на хрэзьбінах, памінках, хаўтурах, барышах, пры хрэсным ходзе і іншы раз: купіўшы ці прадаўшы. Ды і сьмяюцца з няпьючага на сходзе, гаворуць: «ці скора перэстане хлеб есьці?» Ня можна яе ня піць бо нашая вясковая грамада прапівае за год вялікі груд грошы, рублёў трыста ці болей Калі скажэш што ня будзеш піць, выпьюць тваю частку». Грамадзкіе выпіўкі (лепей: прапіўкі свайго жыцьця), гэта хрэзбіны, хаўтуры ды інш. Во што не дае запісывацца людзям у хаўрусьнікі. Іншые кажуць—„што калі ня піць—то ўсім. — Тады яе і рабіць ня трэба“. З якога боку не крані, выходзіць, што дзеля таго, каб умацавалося таварыства, трэба „вышэйшым“ працаваць далей: усё паказаць «няверным» на прыкладзе. Брыдка будзе калі сьвяшчэннік хаўрусьнік спытае сабе гарэлкі. Які-ж гэта будзе прыклад? Агулам кажучы таварыство не замрэ, калі у хаўрусьнікоў, залажыўшых яго, у сэрцы ёсць нешта... Вялікі грэх прыме маршалак, калі ён увайшоў у храм падмогі меншым братом дзеля таго, каб пра яго гаманілі, ды каб пьяных было менш, бо неспадручна прахаджывацца с паненкамі вечэрам, калі валяюцца грудамі пьяные. (Гэтак думаюць іншые, але іх дужа мала). *—нец.*

З усіх старон.

Забарона вывазу коні за граніцу.

Міністэрство таргоўлі ўнясло ў раду Міністраў законапраект аб забароне вывазу коні за граніцу. Калі гэты закон зацьвердзіць Дума, то можна спадзевацца што коні і у нас і ў Расеі патанеюць.

Панове-дваране.

На зьездзе дваран у Пецярбурзе вядомы пан Пурышкевіч даводзіў сваей кампаніі аб шкадлівасьці цяперашняй асьветы у Расеі. Зьезд зацьвярдзіў такіе жаданьня п. Пурышкевіча проці асьветы: 1) Зрабіць казённую манаполь на школьные спадручнікі; 2) выдаваць спецыяльную газэту для народных вучыцелёў; 3) народные вучыцелі не павінны быць высокаабразованымі; 4) забараняць навуку у школах у роднай мове вучняў; 5) забараніць жывые абразы (кінематографы) у школах; 6) на дырэктараў і інспэктараў народных школ назначаць толькі атстаўных ваенных.

= Касо разаслаў цыркуляр папечыцелям школьных округаў, якім забараняе народным вучыцелям быць членамі грамадзкіх організацій.

Проці пьянства.

З Варшавы. Екацерынбурга, Ніжняго Ноўгарада, Мурома, Тулы, Севастопаля і інш. мейсц паведамляюць, што адбыліся сходы проці пьянства. Многа дзе вынесены пастановы закрываць манапольки, а на мейсцэ іх аткрыць школы і народные домы.

З Варшавы.

6-го марца у Варшаве адбылася проці нямецкая дэмонстрація студэнтоў-палякоў як пратэст за здзекаваньня у Нямеччыні над польскімі дзяцьмі. Дэмонстранты павыбівалі каменьнямі шыбы у вокнах памешчэньня, дзе жыве германскі консул, і пааблівалі чарнілам сьцяну Каля 60-ці чэлавек арэштавана і адана пад суд У звяз-

скажэ пан. — Паглядзім як ты вясной запяеш!.. Селянін і сам ведае што вясной «запяе», але затое, хоць у гэты міг, можэ перэд панам пазухаваць.

Ужо, здаецца, як бедзен быў Ціхон Мельнячонак, а і той цяпер вун як зухуець, што нават свае аднасельчане ня могуць прыступіцца... Бывала на сходзі стаіць дзе небудзь ззаду і голасу свайго не пакажэ, а цяпер на перадзі стаіць і крычыць на ўсю вуліцу.. Што селяне не скажуць. ён усё напроціў.

— Не хачу гэтаго! Нязгодзен! Па моему вот так выходзіць... І такое начаўпець, што ўсіх аж сьмех хапае.

— Разбагацеў!—гамоняць на яго селяне.

А усё таму цетушыцца Ціхон, што у яго, як атдаў доўг, цэлы мяшок мукі асталося Сена накасіў многа і хоці палавіну ужо прадаў, але купіў кабылу... Цяпер ён ужо ня кутнік, а „фармальны гаспадар“. Каровы німа, але затое ёсціка цялушка.. Толькі беда—німа за што выпіць... Але і тут шчасьця Ціхону падскочыло; здохла у яго новакупленая кабыла. Перш ён крыху занепакоіўся гэтым, але абдумаўся што мяса можна прадаць пану за рубель, для сабак, ды скура колькі рублёў... а да таго ешчэ і сена астанецца, каторае можна прадаць і ўзноў павяселеў Ціхон, захадзіў петухом. Праўда, грошы, што за скуру узяў, жонка к сабе у куфар схавала, але і замок ня хітры: хоць якім цьвекам адамкнуць можна.

І вот калі прышла тая гадзіна Ціхону каб выпіць, а гэта гадзіна прыходзіла к яму часта; ён, ня выпрасіўшы у бабы ні капейкі, доўга не чэкаючы, разламаў замок і ўзяў сабе рубля на выпіўку. Каб-жэ адвясьці вочы жонцы, надзеў на плечы грыбную карзіну.

— Куды ты? — запыталася баба.

— У лес у грыбы!

— Глядзі! — недаверчыва паглядзела жонка.

— Чаго глядзець? Ты вот сама глядзі, каб хто на гару не забраўся Разойдземся усе, а у хату прыходзь і бяры што табе хочэцца. . Надовічы у Юрчонкоў куфар разламалі .

Прайшоў Ціхон загуменьням к лесу, а там звярнуў на вялікую дарогу у мястэчка. Там ён узяў поўбутэлькі гарэлкі і за першым вуглом выпіў да дна.. Запьянеў здорава. захістаўся, а выпіць ешчэ больш хацелося як перш. „Не даваць пьяным“, успомніў ён правілы прадажы і пазваў прахадзіўшаго тут чэлавека.

- Дзядзька, а дзядзька! купі мне гарэлкі, пачастую за гэта

А той што прахадзіў пьяней гарэлкі быў Не разабраўшы гэтаго Ціхон і даў чэлавеку грошы. Чэлавек змяркаваў, што і яго выгонюць з манапольки с пустымі рукамі і падгаварыў другога, цьвярозаго селяніна купіць гарэлкі. Селянін з ахвотай згодзіўся, узяў грошы і пайшоў німа ведама куды, толькі яго і ў вочы відзелі Ціхон хацеў чэлавеку плечы параўняць, але той кінуўся у плач, стаў прасіцца, што ён нічога ня вінен і Цімох раздумаўся. Пашукаў у кішані Ціхон і якраз ешчэ на поўбутэлькі знайшоў. Стаў ён пробаваць свае сілы. Ногі не саўсім паслушны яму, але думае «А мо не прымецюць». І пайшоў ён у манапольку. Прымецілі там ці не, што Ціхон пьяны, але гарэлкі яму прадалі. Дастаўшы гарэлкі, Ціхон здаволены атправіўся чым скарэй у лес у грыбы: трэба дамоў прынесці каб было чым перад жонкай апраўдацца.

І гэтулькі грыбоў знайшоў, што за ўсё сваё жыцьцё ён не бачыў. Хоць сабе Ціхон ня мог добра скеміць якіе тые грыбы: здатны да яды ці не, але усё ткі набраў поўну лубку. Замарыўся і сеў атдыхнуць на палянцы у лесі Супроць яго стырчэў пень вялікі, мохам паросшый. Узяў Ціхон грыб с карзіны памеціў і кінуў у пень. Грыб шлёпнуўся аб пень і прыпліп к яму. Ціхону вельмі спадабаўся гэткі занятак і стаў ён у пень грыбамі кідаць.

Надыйшоў на гэта знаёмы сусед Ціхона,—прыстануў, паўзіраўся на Ціхона і пытае:

— Што-ж гэта ты, Ціхон, грыбамі кідаешся?

— Ды так сабе... гуляю.

— Сам ня хочэш есьці дык прадаць можна. За гэткую карзіну саракоўку можна узяць.

— Ня відзеў я тваей саракоўкі! Плюнуўшы сказаў Ціхон

—Разбагацеў! Мы усе цяпер багачы...—засьмеяўся селянін і пайшоў сваей дорогай.

Перэкідаўшы усе свае грыбы, Ціхон пакінуў толькі сыраежкі на закуску.—Калі яны «сыраежкі», значэ іх сырые есьці можна, — мяркаваў у сваей галаве. А тут ня толькі сыраежкі, а і мухаморы былі і усякіе паганые грыбы.

Носіцца па паветры павучыньня. Пішчаць недзе маладые цецяруняты, стукае дзяцель па сухой асіні. Ціха, неяк так добра; пахне ельнікам.

— Вот добра! — мармочэ пьяны Ціхон.— А то што-ж?—сядзеўбы я у трахціры, у духаце, а тут во якое паветрэ здаровае! І гарэлка смачнай і ўсе неяк такое... любата!..

Выпіта да дна бутэлька. Сьпіць крэпкім сном на палянцы Ціхон пьяны. Скончыўся дзень і надышла сьцюдзёная верэсеньская ноч. Сьпіць Ціхон... Завылі нідалёка ваўкі. Сумна гукае сава...

Жартавалі з яго усе называючы багатым, а цяпер і без жартоў можна сказаць што ён багат, нічога яму не трэба: ні коні, ні каровы, ні якіе мільёны...

Язэп Шпэт.

ку з гэтым, пачалася забастоўка у Варшаўскім унівэрсытэці.

= Петрокоўскі губэрнатар засасадзіў пад арэшт на 3 месяцы 88 чэлавек, устроіўшых у Лодзі жыдоўскі пагром.

Неспакойства паміж студэнтамі.

14 марца у Пецярбурзе с прычыны нездаволення атказам правіцельства на запрос Г. Думы аб ленскай справе, пачаўся трывожны рух паміж студэнтамі і студэнткамі ўсіх вышэйшых школ. У унівэрсытэці студэнты пакінулі лекціі, і пяючы „Вечная памяць“, направіліся к выхаду. У гэты час явілася паліція і студэнты разышліся. Тое сама адбылося у Політэхнічным інстытуце: студэнты пеялі «Вечную памяць», а паліція разганяла. На высших жаночых курсах Лахвіцкой-Скалоні у Псіхоневрологічным інстытуце адбыліся сходкі, на каторых выносілі пратэсты і абьявілі аднадневную забастоўку. У ночы ахранным аддзеленьнем зроблена шмат обыскаў і арэштаў. Пры унівэрсытэце і Політэхнічным інстытуце — паліція.

= У Казанскім унівэрсытэце так сама неспакойна Студэнты абьявілі трохдневную забастоўку як пратэст проці увольнення прафэсароў Фірсова і Земнова. Каля унівэрсытэту паліція. Вышэйшые жаночые курсы да часу закрыты.

Забастоўкі і дэмонстраціі работнікоў.

У Рызе на рэзінавай фабрыцы «Праваднік» увялі новую мазь (дзешавейшую) для галёш. Праз гэту мазь неколькі работніц атруцілася, а рэшта не маглі працаваць, бо ад запаху мазі работніцы млелі. Гэту самую мазь увяла ў сябе і другая рызіновая фабрыка у Пецярбурзі — «Трэугольнік». Тут ешчэ большые пачаліся атруцьця і абамлення. 14 марца атруцілося 500 работнікаў, с каторых 50 прышлося адвясьці у бальніцу. Як разышлася гэта вестка між работнікамі, то яны заразжэ, лікам 3000 чэлавек, пакінулі працу, сабраліся на заводзе і пастанавілі абьявіць забастоўку ва ўсіх майстэрнях. После гэтаго вышлі на вуліцу, к ім прылучылося ешчэ народу, і абразаваўся дзесяці-тысячны мітінг (сход). Прыстаў са стражнікамі хацеў забастоўшчыкаў разагнаць, але яны сталі кідаць каменьнямі і паліція уцекла. Тады прыехалі конные гарадавікі. Іх так сама пачалі біць каменнямі і стрэляць. Тады гарадавікі пачалі сеч народ шаблямі; работнікоў разагналі; каля ста чэлавек паранілі. У дзьве гадзіны работнікі ізноў сабраліся і ўзноў была бойка. Ранілі прыстава, ротмістра і акалодачнаго. 30 чэлавек арэштавана 15 марца забаставаў ужо увесь завод. Поруч з гэтай забастоўкай праводзіцца далей забастоўка пратэсту проці уціску на рабочые газэты. Бастуе Пуцілаўскі і іншые заводы. 14 марца баставала 20 тысяч работнікаў. У работнікаў робюць обыскі і арэшты. Граданачальніх паведамляе што 13 марца баставало 46,581 работнікаў фабрык, заводоў і друкарняў сталіцы. На Неўскім гурток работнікаў сьпеваў рэволюцыйныя песьні. У звязку з гэтым і ў Маскве на некаторых фабрыках забастоўкі. У Рызі на заводзі „Праваднік“ бастуе 3800 работнікоў.

Свабода друку.

За першые два месяцы гэтаго году аштрафована 92 часопісі на 32 150 р. Пасаджэна пад арэшт 13 рэдактароў. Канфіскована часопісі 113 раз. Апрача рэдактароў пацягнулі пад суд 20 аўтораў. Прыцынена да суду 6 часопісеў.

= У Пецярбурзі наложэна арэшт на № 62 «Дня». Рэдактара цягнуць пад суд.

= У Маскве наложэна арэшт но № 54 «Трудавой Капейкі». Рэдактара цягнуць пад суд.

= У Варшаві конфіскована № 6 часопісі «Pracownica Polska».

= М Горкаго цягнуць пад суд за яго раман «Мать». Горкаму грозіць ссылка.

Обыскі і арэшты.

= У Сімфаропалі сярод рабочых зроблена шмат обыскаў і арэштаў. Арэштована такжэ быўшаго члена Г. Думы. Кузнецова.

= З Іркуцка паведамляюць, што ў звязку с пробай уцячы Брэшко Брэшкоўскай, па ўсім ленскім тракце ідуць вялікіе арэшты і обыскі.

Суд.

= У Вільні ваенна-палевы суд засудзіў на 20 год катаргі салдата Раскіна за тое, што той памеціў стрэльбай на свайго «дзядзьку».

= У Селішчэнскіх казармах (Новгародз. губ.) па пастанаўленню суда разстрэлялі двух салдатаў канонiроў за убіўство фельдфебеля.

= У Пецярбурзе ваенна акружны суд засудзіў на 4 годы арэштанцкіх рот афіцэра Донэ за ўбіўство салдата.

Справы і спраўкі адміністраціі.

= У Рызе пры разборы дзела 17 рабочых завода «Саламандра», каторые масьціліся забіць фабрычнаго інспэктара, выясьнілося між іншым здекаваньне над арэштованнымі у паліціі. У сыскном аддзеленьні палілі ім ногі, білі рэзінавымі палкамі, раздзетых клалі на стале, садзіліся ім на плечы і білі, затыкаючы губы анучамі. Здекаваліся над імі начальнік сыскной паліціі Грэгус і сышчыкі. Цяпер гэты самы Грэгус пераводзіцца у Пецярбург на вышэйшую службу—на памочніка начальніка пецярб. паліціі.

= У Елісаветградзе у судзебнай палаце пры разборы справы быўшаго памочніка прыстава, а цяпер прыстава Кобылянск. уезда, Полтаўск. губ., Анісімова, вінавачэнаго у здекаваньні над арэштованымі, выкрыліся такіе яго спраўкі. Арэштаваўшы у с. Міронаўцэ западозрэнных у праступках селян ён загадаў стражнікам біць іх мокрымі вяроўкамі Арэштованных біў нагамі, палкай і мэталёвым наручнікам сам Анісімов. Мучылі цэлы дзень, пакуль усе да віны не прызналіся; столь і сцены сельскаго упраўлення былі заліты крывёй арэштованых. Палата прысудзіла Анісімова к арэшту пры паліціі на 2 месяцы.

= У Шадрынску (Пермск. губ.) па жаданьню нейкай Ефімовай зрабілі рэвізію на кватэры у мейсцоваго іспраўніка Кірыллова, і... знайшлі шмат уселякіх крадзеных рэчэй. Кірылова аддалі пад суд. Цікава, што гэты самы пан іспраўнік спаўняў абавязак цэнзара і так сумленна, што маленькая часопісь «Ісет» за чатыры месяцы заплаціла штрафаў 1800 рублёў.

Рэдактар **І. Луцэвіч.**
Выдавец **А. Уласоў.**

ПЕРВОРАЗРАДНЫЕ ШВЭДСКІЕ ЦЭНТРАФУГІ

АЛЬФА ЛЯВАЛЬ І ДІАБОЛО

СУЛІЦЬ ЗЫГМУНТ НАГРОДЗКІ

Вільня, Завальная 11.

Выйшлі з друку

новые цэннікі насеньня кормных расьлін і штучных навозоу

(супэрфосфат, томасшляк, салетра і др.)

Цэннікі гэтые і брашуры аб спосабах ужываньня штучных навозоў высылаю безплатна тым, хто прышле свой адрэс.

ЗЫГМУНТ НАГРОДЗКІ

у Вільні, Завальная № 11.

Штучные навозы

найлепшаго гатунку с парукай за працэнт карысных солей.

Супэрфосфат краёвы 13/14 16/18 18/20 і 20/22 %
» загранічны 13/14 і 20/22 %.

Томасшляк загранічны кляймо Альбэт або Звезда на распускны ці агульны змест фосфорнай кіслаты.

Салітра хілійская і норвэржская.

Соль паташная 30 і 20%.

Каініт і іншые штучные навозы.

Суліць **Зыгмунт Нагродзкі**

у Вільні, Завальная вуліца № 11.

Цэна і брашуры аб спосабах ужываньня штучных навозоў на жаданьне высылаюцца без аткладу.

Сеялкі да штучных гнаёў: Полёнія, Мэліхара і Вэтфалія Голіат Коксмана.

У маёнтку Вялікіе Граничы

Вілейскаго пав. Віленскай губ.

Дзедзіча Свіды, прадаюцца 400 дзесяцін зямлі, парэзаные на хутарскіе вучасткі рознай меры, у кожным ёсць сенажаць і лясочак. 7 вёрст ад ст. Уша Л. Р. ж. д. Аб варунках можна даведацца па адрэсу: *Горад Радашковічы, Віленскай губ., м. Вялікіе Граничы, Стэфану Свіда.*

Толькі БЕЛАРУСАМ селянам

прадаюцца вучасткі зямлі у іменьн Гай, каля самаго гораду Пінска Задатак па 20 руб ад дзесяціны разсрочка платы на колькі гадоў па 6%. Асабліва важна для гароднікоў, рэмесьнікоў, фабрычных работнікоў і скатаводоў.

Э. Зулеміль, ім. Гай, каля гор. Пінска Мінск. губ.).

У дварэ Дзержаны

почта Эйрагола, Ковенскай губ.

маюцца на прадаж прывозные з Бэльгіі жэрабцы Ардэны і Брабансоны, а такжэ з Англіі Сгіры.

Прадажа на раты.

ДАСТУПНА КОЖНАМУ купіць вучастак зямлі у „Звярынцы“ у самай лепшай часьці гораду Вільні. Мейсцовасць прыгожая, здровая лео і рэка.

Цэны і варункі выгодные.

С купляй пасьпешайця: зямлі асталося саўсім мала! Гэта—апошні раз напамінаецца.

За спраўкамі звертацца у кантору па прадажы вучасткоў у Зьвярынцы: Вільня „Звярынец“, Георгіеўскіпраспэкт, д. № 48. Тэл. № 46.

Спраўкі выдаюцца праз увесь дзень, не вылучаючы і сьвят.

Друкарня Мырціна Кухты, Татарская 20.